

**Strokovno srečanje Društva za zdravje srca in ožilja Slovenije**

**ŽIVILO SE PREDSTAVI POTROŠNIKU -**

**ALI IZVEM DOVOLJ?**

**3. december 2018**



# **SIMBOLI NA ŽIVILIH KOT ORODJE POTROŠNIKOM ZA LAJŠANJE IZBIRE ZDRAVJU KORISTNIH ŽIVIL**

**DOC. DR. ANITA KUŠAR**

**INŠTITUT ZA NUTRCIONISTIKO**

# UVOD

**Prehrana je pomemben dejavnik** razvoja številnih nenalezljivih bolezni, hkrati pa lahko tudi *zaščitni dejavnik* z ugodnimi vplivi na zdravje.

V povezavi s tem je pomembno **potrošniško dojemanje in prepoznavanje zdravju bolj koristnih živil.**

**Potrošnik ima pravico**, da na podlagi **verodostojnih podatkov oceni**, ali je neko živilo zanj primerno, *kakšna je njegova sestava in ali je zdravju koristno.*

**Izbira živil z ugodnejšo prehransko sestavo je še posebej kompleksna.**

# UVOD

Ena od možnosti poenostavitve predstavitve prehranske vrednosti živila je **ponovitev hranilne vrednosti v osrednjem vidnem polju**.

Druga možnost pa je **zagotavljanje poenostavljenih označb**, ki omogočajo hitrejšo in enostavnejšo izbiro prehransko bolj ustreznega živila, npr. *simboli na živilih*.

**Označevanje živil z zdravstvenimi simboli** je javno-zdravstveno primerno le takrat, ko ima takšno živilo dejansko ugodno prehransko sestavo.

Razlikovanje med živila z bolj ali manj ugodno prehransko sestavo je posebni „znanstveni problem“. V ta namen je razvitih **več modelov za profiliranje živil**.

# UVOD

V zvezi s tem je v Sloveniji že vzpostavljena **shema varovalnega živila in pripadajočega znaka.**

Podeljevanje znaka poteka pod okriljem *Društva za zdravje srca in ožilja.*



# NACIONALNI PROGRAM O PREHRANI IN TELESNI DEJAVNOSTI ZA ZDRAVJE 2015 – 2025

## OZNAČEVANJE, PREDSTAVLJANJE IN TRŽENJE ŽIVIL

### Specifični cilji:

- Potrošnikom omogočiti lažjo izbiro zdravju koristnih živil.

### Ukrepi:

- Proučitev **pristopov za lažje in boljše razumevanje prehranskih informacij** ter informacij o označevanju živil na splošno in za ciljne populacijske skupine,
- proučitev vzpostavitve **nacionalne sheme označevanja** za lažjo prepoznavo in izbiro zdravju koristnih živil s strani potrošnikov.

# CRP V3-1501

**Raziskovalni projekt** Simboli na živilih kot orodje potrošnikom za lažanje izbire zdravju koristnih živil

## Projektna skupina:

- **NUTRIS:** Inštitut za nutricionistiko
- **UL BF:** Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
- **UL EF:** Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta

**Vodenje projekta:** prof. dr. Igor Pravst

**Trajanje projekta:** 1.10.2015 - 31.10.2017



REPUBLIKA SLOVENIJA  
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

**Financiranje:** Ministrstvo za zdravje RS



Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS

# OZNAČEVANJE ŽIVIL S SIMBOLI

- V okviru **proučevanja vzpostavitve nacionalne sheme označevanja** je nujno ugotoviti, ali bi nacionalna shema lahko gradila **na obstoječih praksah**.
- Prepoznavnost obstoječega SVŽ in vpliv simbola na izbor živil pri potrošnikih **še ni bila ovrednotena**.

# I. SIMBOLI NA ŽIVILIH KOT ORODJE ZA OZNAČEVANJE ŽIVIL Z UGODNO PREHRANSKO SESTAVO

## Cilji:

- **Ovrednotiti prehransko sestavo živil na tržišču**, ki so že označena s prehranskimi oz. zdravstvenimi simboli, in jo primerjati s sestavo živil, ki s takšnimi simboli niso označena.
- **Ugotoviti kako strogi so različni modeli profiliranja** živil na vzorcu predpakiranih živil na slovenskem tržišču.



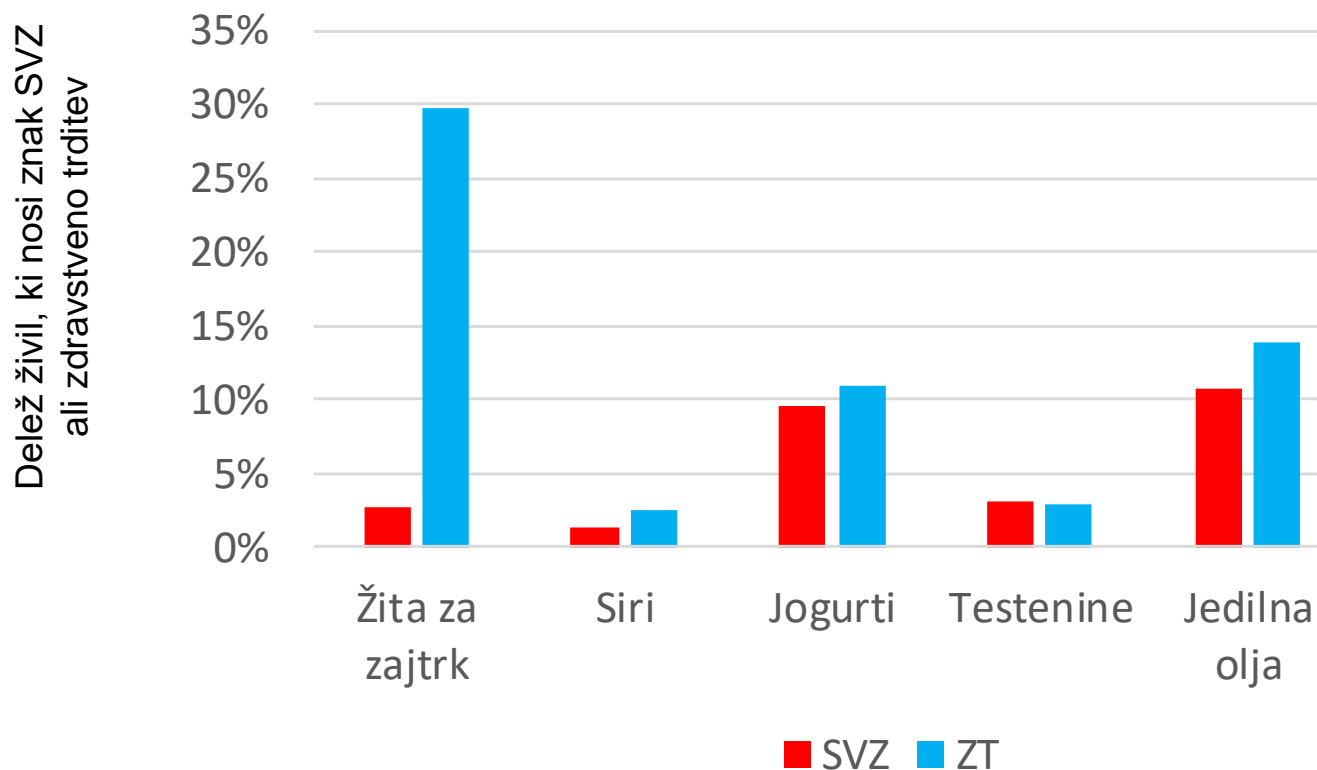
# RAZPOLOŽLJIVOST PREDPAKIRANIH ŽIVIL OZNAČENIH S SIMBOLI (SLOVENIJA, 2015)

## Metoda:

- v različnih trgovinah (Mercator, Spar, Hofer) je bil leta 2015 izveden popis živil;
- fotografiranih je bilo preko **10.000 predpakiranih živil**, ki so bila razpoložljiva na policah;
- iz fotografij smo črpali podatke o označevanju:  
**označevanje s simboli;**
- določili smo **pogostost uporabe simbolov na živilih**, in *razlike v uporabi simbolov med različnimi skupinami živil*

# RAZPOLOŽLJIVOST PREDPAKIRANIH ŽIVIL OZNAČENIH S SIMBOLI REZULTATI

**Shema:** Pogostost uporabe simbola varov. živila pri različnih skupinah živil (2015)



# PREHRANSKA SESTAVA PREDPAKIRANIH ŽIVIL, OZNAČENIH S SIMBOLI

## Metoda:

- S pomočjo **profiliranja živil** smo primerjali **prehransko sestavo predpakiranih živil**, ki so *označena s simboli*, in živila, ki s takšnimi *simboli niso označena*.
- Osredotočili smo se na skupine živil, na katerih je bilo *označevanje živil s simboli/trditvami najbolj pogosto*:
  - **žita za zajtrk, siri, jogurti, testenine, jedilna olja**
- V obravnavo so bila vključena **vsa živila** znotraj izbranih skupin.
- Uporaba podatkov, navedenih v okviru navajanja **sestavin in hranilne vrednosti živila** (brez lab. določanja sestave).
- Manjkajoče podatke (prehranska vlaknina) smo dopolnjevali s pomočjo *prehranskih tablic in primerljivih živil* (OPKP).

# PREHRANSKA SESTAVA PREDPAKIRANIH ŽIVIL, OZNAČENIH S SIMBOLI

- **FSANZ model** je bil razvit za potrebe reguliranja *rabe prehranskih in zdravstvenih trditev* v Avstraliji in Novi Zelandiji.
- **OFCOM model**, je bil razvit leta 2005 v Veliki Britaniji z namenom *omejevanje oglaševanja živil otrokom*.
- **WHO model** je bil razvit 2015 z namenom *omejevanja trženja živil otrokom v Evropi*.
- Simbol **Dutch Choices logo**, je bil uveden leta 2007 na Nizozemskem
- Model **Keyhole** je bil razvit leta 1989 na Švedskem z namenom, da bi potrošnikom omogočil *prepoznavo živil z najbolj ugodno hranilno sestavo znotraj kategorije*
- Simbol **Varuje zdravje**, podeljuje slovensko Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije in sicer *predpakiranim varovalnim živilom*.



# PREHRANSKA SESTAVA PREDPAKIRANIH ŽIVIL, OZNAČENIH S SIMBOLI

## REZULTATI

		Delež izdelkov, ki ustrezajo prehranskim zahtevam (%)					
Dunford kategorije	Število (n)	FSANZ	OFCOM	WHO	Choice	Keyhole	SVZ
Žita za zajtrk	288	53%	37%	27%	29%	12%	28%
Siri	356	67%	12%	27%	35%	21%	6%
Jogurti	463	76%	69%	20%	18%	8%	67%
Testenine	410	92%	92%	85%	55%	14%	97%
Jedilna olja	158	100%	0%	92%	93%	91%	87%
<b>Skupni delež</b>	<b>1675</b>	<b>77%</b>	<b>50%</b>	<b>45%</b>	<b>40%</b>	<b>21%</b>	<b>57%</b>

# VPLIV SIMBOLOV NA ŽIVILIH NA POTROŠNIKOVO IZBIRO ŽIVIL

## Cilji:

- Raziskati **prepoznavnost in odziv potrošnikov na SVŽ.**
- Ugotoviti **kako pomembna je uporaba spremljajočih trditev ob simbolih**, s katerimi se označujejo živila z ugodno prehransko sestavo.



# PREPOZNAVANJE SIMBOLA SVŽ MED POTROŠNIKI

## Preverjanje prepoznavanja in zaupanje v simbol SVŽ

### Metoda:

- **Spletno anketiranje** na reprezentativnem vzorcu, glede na spol in starost (18-60 let; **n=1.050**; Gfk-FB).
- Vrednotenje koliko potrošnikov prepozna in razume pomen znaka
- Analiza **asociacij potrošnikov** v povezavi z SVŽ.

# PREPOZNAVANJE SIMBOLA SVŽ MED POTROŠNIKI


- 78 % sodelujočih je že videlo SVŽ in **opisalo sporočilnost simbola**, 22% tudi njegovo obliko
- asociacije v povezavi s SVŽ:
  - **zdravje specifično** (zdravje srca) - 47 %;
  - hrana povezana z zdravjem (zdravo živilo) - 19 %;
  - zdravje splošno (bolj zdravo) - 16 %;
  - hrana in zdravje (pestra prehrana) - 9 %;
  - ostalo - 9 %.

Miklavc in sod. 2016. Front of package symbols as a tool to promote healthier food choices in Slovenia: Accompanying explanatory claim can considerably influence the consumer's preferences *Food Research International* 90: 235–243



# VPLIV SIMBOLOV IN SPREMLJAJOČIH TRDITEV NA POTROŠNIKOVE PREFERENCE

## Metoda:

- Na enakem vzorcu raziskan tudi vpliv simbolov in različnih spremljajočih trditev na preference potrošnikov
- Conjoint analiza - **analize sestavljenih učinkov s sledečimi atributi:**
  - vpliv različnih simbolov   
(3 nivoji: slovenski simbol, dva evropska simbola)
  - različne spremljajoče trditve (4 nivoji: splošna trditev, zdravstvena trditev, prehranska trditev ali brez trditve)
  - choice-based conjoint (CBC) analiza z **12 različnimi kombinacijami.**

# VPLIV SIMBOLOV IN SPREMLJAJOČIH TRDITEV NA POTROŠNIKOVE PREFERENCE

Preglednica 1: Pomen posameznih atributov in njihovih nivojev

Atribut	Nivo	Delna korist nivoja
SIMBOL	SVŽ	<b>0,720</b>
	Simbol "Choices"	0,315
	Simbol "Keyhole"	-1,035
	<b>Relativni pomen atributa (%)</b>	<b>70,5</b>
TRDITEV	Brez	-0,399
	Splošna trditev ( <i>Vem kaj jem</i> )	0,193
	Prehranska trditev ( <i>Bogat s hranili</i> )	-0,130
	Zdravstvena trditev ( <i>Varuje zdravje</i> )	<b>0,366</b>
	<b>Relativni pomen atributa (%)</b>	<b>29,5</b>

Miklavec in sod. **2016**. Front of package symbols as a tool to promote healthier food choices in Slovenia: Accompanying explanatory claim can considerably influence the consumer's preferences *Food Research International* 90: 235–243

# ZAKLJUČEK

Shema SVŽ predstavlja dobro **izhodišče** za vzpostavitev *dodatnega prostovoljnega označevanja živil na nacionalnem nivoju*.

Potrošniki ga prepoznavajo, tudi različne starostne skupine.

Takšna shema je smotrna saj potrošnikom omogoča / olajša izbiro **zdravju koristnejših živil** v obsežni ponudbi živil na tržišču.



# HVALA ZA POZORNOST

**doc. dr. Anita Kušar**

e-mail: [anita.kusar@nutris.org](mailto:anita.kusar@nutris.org)